

XAVIER ALBERTÍ i ALBERT ARRIBAS, *Guimerà: home símbol*, Edicions 62, 2016.

Els principals conflictes de les obres de Guimerà estan directament relacionats amb la construcció problemàtica d'un «jo» que es revela contradictori —normalment des de la dualitat— a pesar de l'elevat grau d'obsessió que tendeixen a manifestar els personatges en la seva voluntat de dominar aquestes tensions irresolubles.

La impactant projecció internacional de Guimerà s'explica sens dubte gràcies a aquesta sensibilitat temàtica, que connecta la producció del nostre dramaturg amb les múltiples manifestacions que prepararan el camí cap a una nova mitologia contemporània, la qual trobarà en les teories de Freud la seva epistemologia més influent i comptarà entre els principals referents literaris amb les obres ineludibles de Fernando Pessoa, Marcel Proust, James Joyce o Virginia Woolf, iniciades totes durant el mateix tombant de segle.

Potser val la pena recordar també que precisament la teoria psicoanalítica de Freud —formulada per primera vegada

l'any 1896— té un clar antecedent en aquell mite modern inventat per Robert Louis Stevenson a *El cas misteriós del Dr. Jekyll i Mr. Hyde*, que va publicar-se per primer cop el 1886. És a dir: tot just set anys després de la primera obra de Guimerà, i només sis anys abans de la seva tragèdia *L'ànima morta*, on se'ns presenta un rei incapaç de governar perquè un germà bord li administra secretament una mena de verí que provoca en ell un caràcter monstruós, el qual només sembla possible de guarir gràcies a l'amor que li portarà la seva futura esposa, la qual serà oferta en sacrifici sexual per tal de redimir tot el regne.

No hi ha dubte que els textos de Guimerà es troben fortament arrelats al context social català, però alhora resulta evident que des del moment en què creuen les fronteres també participen de la construcció del nou imaginari occidental, tant si ho fan amb la seva forma teatral, a través de les *tournées* de cèlebres actors espanyols i italians, com si són reconvertits en llibrets operístics o en guions cinematogràfics per a grans directors d'aquest incipient monopoli de les polítiques culturals que serà el setè art —amb noms de la talla de Cecile B. DeMille, que entre la Primera i la Segona Guerra Mundial

esdevindria un gran referent en la nova sensibilitat mesocràtica i melodramàtica del cinema de Hollywood, i acabaria signant el colossal èxit d'*Els deu manaments*; o Leni Riefensthal, que als anys trenta es convertiria en la principal cineasta del règim nazi, i durant la Segona Guerra Mundial treballaria en un film basat en l'òpera d'Eugen Albert sobre *Terra baixa*, que s'estrenaria finalment l'any 1954 i seria protagonitzat per Bernhard Minetti, l'actor a qui una vintena d'anys més tard Thomas Bernhard dedicaria el seu *Minetti, un retrat de l'artista vell*. [...]

Això no resta importància a la mitologia autòctona que trobem en l'univers guimeranià. Ben al contrari: el pare de Manelic dirigirà totes les seves forces a construir la moderna idea de Catalunya, i aconseguirà esdevenir-ne un dels principals artífexs. De fet, podríem dir que els conflictes identitaris que configuren la seva persona seran sublimats d'una manera prodigiosament creativa a través de l'escriptura teatral i de l'articulació nacional. [...]

Potser la resposta de Guimerà davant les angoixes del jo se'ns pot presentar «caduca» per l'ús de formes poc innovadores o trencadores en un context literari on s'estan produint grans canvis de paradigma estilístics; potser fins i

tot ens pot semblar «perillosa» en relació amb altres contemporanis il·lustres que s'atreviran a posar en crisi la fe en la percepció objectiva del món, perquè ell en canvi s'encaminarà cap a l'exaltació d'uns ideals d'ordre social i d'esforç individual que —si bé enlluernarien els impulsors del Noucentisme— no trigarien gaire a manifestar el seu potencial més devastador en àmbits de poder dotats amb una capacitat d'acció política real, com ara els règims italians i alemanys dels anys vint i trenta.¹

Però no per això hem d'ignorar que la resposta de Guimerà també és d'una modernitat ètica radical. La seva actitud és sempre més constructiva, que no pas nostàlgica; més conscient de la pròpia responsabilitat, que no pas víctima de la pròpia marginació. A les angoixes del jo, Guimerà sempre hi contraposa una ferma «voluntat de ser», que a pesar de saber-se condemnada al fracàs no defuig mai la lluita, encara que aquesta es desenvolupi dins dels paràmetres preestablerts —que sovint reforça de manera icònica— i per això estigui doblement condemnada a fracassar.

¹ Vegeu COMADIRA, Narcís. *Forma i prejudici. Papers sobre el Noucentisme*. Barcelona: Empúries, 2006.

No podem permetre'ns el luxe d'ignorar l'impressionant univers engendrat per Àngel Guimerà; una herència que, a través dels seus marmessors més directes o indirectes, ha arribat a convertir aquella *voluntat de ser* en un miratge de falses responsabilitats, en una càrrega tan feixuga com indeterminada sobre la nostra manera de relacionar-nos amb la llengua, la tradició —i les tradicions—, la cultura. La societat catalana encara és filla dels marcs mentals bastits per aquest gran home de teatre, i per tant tots nosaltres també som fills de les seves principals contradiccions.